

דרך בשטח האפור

מאת רומן פריסטר

בטריטוריה רוחנית שבין העולם החרדי לבין הסביבה החילונית מחפשות קבוצות אנשים נבחרות את מקומן בחברה ואת דרכי הקשר שלהן אל הטבע ואל השכינה • ביישובים חדשים שבגליל מצאו את מנוחם יהודים רפורמיים וקונסרוטיוויים, אך גם אלה הרבנים בהוויה שגלומה בתורתו של רודולף שטיינר

צריך להיות מטורף כדי לגור פה, בסוף העולם. על פרשת מים של רכס סלעי, מאות מטרים מעל הכפר ודאל-אסד, במקום שרק כביש צר, בחלקו לא סלול, אך מתפתל כנחש בעוזיות גסיסה מוביל אליו, אבל אראלה הגיורדיסלון והל אפלאום אים עושים רושם של אנשים לא שפויים. הם כמוני וכמוך - וככל ואת מיוחדים כמינם, מתוך בחירה חופשית הם כאו למקום, שהוא מעיני רבים שכוחאל, אך אחרים מיישבו יטענו נוודאי שהשכינה שורה ודוקא כאן, גם אם היא אינה נתינת מברכת הרבנות הראשית.

המקלט לאנשים שאינם מחלקים את העולם לשחור וללבן.

ערכים יהודיים בלי כפייה

יש בהר חלון בית כנסת, אך אין כורקים כציציות האנשים ואין חובה לבוא ולהתפלל. נשים רשאיות עלולות לתורה, להיספר במניין ולשמש מגישים אוכל כשר בלבד, החברים מגישים אוכל כשר בלבד, כרי שגם אלה שמכשקים לשמור על הכשרות יוכלו להנות משרותיו, אך איש אינו מצוץ לתוך הסירים שבכיתו הפרטי של הוולת. הל אפלאוואם הסכים לארגן טיול קבוצתי בשבת, כרכב של הישוכ, אך טוען שלא היה עושה כן אילו נמצא בהר חלון ולו אדם אחד שרואה בכך חילול הקודש. "לא היתה נכד כל כפייה, כי יש לנו די מכוניות פרטיות כדי לצאת לטיול לים", הוא אומר. לא היה עולה על דעתו לרשום את ההרכב הציבורי ליום השבת על שמו של אחד המתיישבים כדי לעקוף את האיסור, כפי שעושה היהדות החרדית בת חומי חיים רבים. סובלנות וישר ער הסוף.

לריון פעיל ושוטף, אנו מעצבים ביחד את הצורה שבה נחוג חגים, למשל. אין אנו שואפים כאן, בהר חלון, לשוויון כלכלי כל משפחה אחראית לקיומה החומרי, אבל בת חום הרוחני אנתנו קובעים כללי משחק. כמובן זהו, אנו דומים לקיבוץ או למושב, יש ערות ויש אסיפה כללית. כמובן, אם בעתיד מתערכת כלל בענייני דת - גם החלטת כוח החיוב, והיא תהיה מקובלת עלי. אין לתנועה הרפורמית חוקה. לעיתים, כשאנו פונים בשאלה לרבנים, הם מחזירים לנו את הקושיה באומרים: "יש לכם שכל ורגישות ותחושות; אתם כוננים דייכם כדי לפעול כראות עיניכם".

הכשרה ורבנים

לפני ש-16 המשפחות מרביתן הגות של יהודים ישראלים ואמריקאים, עלו להר החלון, הקימה התנועה ליהדות מתקדמת שני קיבוצים בערכה. התנועה הקונסרוטיווית, שהסבה בישראל את שמה לתנועה ליהדות מסורתית, הקימה בת-1984 את קיבוץ הראשון בגליל חנות שמו. חנות שוכן בגליל המערבי ובתו הנאים משקיפים על מאגר מים המלאכותי, גם לירתו של היישוב הזה, תחילתה בארצות הברית. היה זה אלי חביבי, בוגר בית המדרש לרבנים קונסרוטיוויים ב"ניריווק, שנתמסל וחסדו של הגרעין הראשון. מתוך הגרעין הזה, ששנה כמה עשרות צעירים, עלה כפועל רק הוא עצמו. אך הרעיון היכה גלים, והיום חיים בחנתון 70 מבוגרים מארה"ב, מדרום-אפריקה והולנד ומצילה, ולהם 25 ילדים.

נכון, אבל אלי חביבי מן אומרת שיחסי שכנות טובים עם הערכים חשובים לה לא רק בגלל רצונה לשמור על עקרונ הסובלנות והפלורליזם החברתי, אך גם מן הסיבה הפשוטה שהם יודעים על הארץ ועל החיים בה יותר מאיתנו. ואין כל בושל ללמוד מפייהם. בעלה עובד כשכיר כמפעל לייצור סרגלים, בקיבוץ סוללים. את המך צוע שלמר, פסיכולוגיה, הוא מיישם בינתיים רק כשקוראים לו לשרות מילואים בהגל. הקיבוץ הצעיר, המתרכז בגידולי פלחה וכיור ככשים, אינו יכול לספק תעסוקה לכל חבריו.

אגב, ככשים עשויות ליצור בעיות הלכתיות. בחנתון התלבטו המתיישבים בשאלה קשה: מותר או אסור לחלוב אותן בשבת? בהר חלון היו החברים פותרים את הבעיה בהצבעה באסיפה הכללית. אבל בחנתון מהיבים כללים אחרים. כאן נשמרת השבת, הגברים חובשים כ"י פות, והגשת האוכל הכשר מחייבת גם נבתיים פריטים - ולו כדי להקל על אירוח הדרי. כשהתעוררה בעית החליבה, פנו הקיבוצניקים לכנסת הרבנים הקונסרוטיוויים, וביקשו את פסיקתה. התשובה היתה ברורה: "שאלה זו נפתרה מבחינה עקרונית לפי 30 שנה על ידי שניים מגדולי הפוסקים בא"י - הרב שיעור קרליץ 'החון איש', והרב שאול ישראלי, בעל 'עמוד הימיני'. לפי הפסק שלהם, מי שמשמש כב"י כונות אוטומטיות בשבת בלבד והמכור כונה, רשאי להשתמש בשבת והמכור אותו כמו כל חלב אחר. על ידי השימוש במכונות אלו מתעצם צער בעלי-חיים והפסד ממוך, וגם שומך רים על השבת כהלכתה". בהמשך התשובה בא פירוט המקורות וכיאר רם המרוויק.

כשהחוגים החרדיים עוררו אשתי קד את בעיית שנת השמיטה, שוב עמדו חברי חנתון בפני סוגיה שדרשה את הסבר הרבנים. הם מגדלים 2,000 דונם תלתן, שיבולת, חיטה וחמניות, וכל אגורה חשובה לפרנסתם. מה עושים כפסק ארוך וממצה ניתוח הרבנים הקונסרוטיוויים את ההיבטים ההלכתיים הרלוונטיים, הסתמכו על פירושו המחמירים של החון איש, המחיבים ביישובים של פועלי אגודת-ישראל, ועל הפירושים לקולל של הרב קוק ושל הרבנות הראשית, המחיבים בקיבוץ הדתי, והמליצו כי "יש לקיים הלכות שמיטה היים בתוך 'מירת חסידות', כלומר, כל המרבה לקיימן הר' זה משובה, אבל מי שאינו מסוגל משום לחץ כלכלי (ארגונה) או שעת רחוק, רשאי לזרוע ולעסוק בשאר המלאכות הדרושות בשנת השמיטה".

הקיבוץ כחך בפיתרון שנראה לו

מאמר הערבי הסמוך, מנרה. איננה שחיי היושבים אין ו חנתון שקועה כל כולה גיות הלכתיות. רובך בעלי השכלה גבוהה, ופתחים, כאלה שאינם לקימה חברתית ולבעי ביישומה. את עקרונו והפלורליזם הם מגשימי בתחום העירוב שלהם מרחק גיאוגרפי רב מהיחה לזירת עימות היהודים החילוניים, מלהדהות רשמית עם אחר. החילוניות הג

אלא שגם בחנתון להימלט כליל מהשאל את החברה הישראלית כן קטן מכדי שיפיעל בני 25-30 ילדי. חלקם צד חלקם בגיל בית-ספר, ברירה לומדים הילו לביא - קיבוץ של יד דוקסיים. כתינות הו עדין החיכוך, אך כן חומדי הבעיה שאין לו ההוה מוכתמים למחפש בחנתון העתיד הרחוק ההמשך - לוט כערפי הרב אלי חביבי (שא הקיבוץ בבית הכנסת בעל קורא אחד - הג מתחלפים בתפקיד) ש בניית מרכז חינוכי שימשם אכסניה לו ישראלי ואמריקאי, המלווה את הקיבוץ החודש, מקוה שאול יהיה לפתוח לדך הג כיתת לימוד לילדי-

אלי חביבי (35) נו לעתיד, תוך אופטימי קורטוב שנת תמימות. לזני שוגה בראותו רק דתיים: את הארתורוק דוקסייה, המתקשרת הכפייה הדתית מרתי אומר, "אנתנו מאמי הקיבוץ הזה נשפש דג שיש בה דרכים שנו הקשר עם השכינה וע הדיית. הרב חשוב לו דוד של ישראלים צד להכביר להם שכל לתתמודד עם עולמ בעצמו, ועם עצמו. א לנו שנים עד שנתרנו לעיצוב פני החברה כ כל צעירה אדוכה כ בתנתוק".

(ביום ר) - רודולף ח' ונר

כדומה להר חלון, גם את האנשים האלה קיבץ במקום הרצון להתנסות באורח חיים מיוחד במינו: החיפוש אחר קיום רוחני שהוא מעבר לאירי אלים המקובלים של התק"מ. התנר עה הקיבוצית אימצה אותם מבחינה ארגונית, ומאפשרת להם הכשרה מוקדמת ככפר החורש. גם אלי חביבי מרבה לזכר על השטח האפור שצין שני הקצוות ביהדות; שטח שודדים בו מכים שורשים בהלכה, ובכל זאת בוחנים אותה בעין ביקורית, תית, כיאה לבני המאה העשרים. כך, למשל, מומנים חברי הקיבוץ בר"י סמכא מכל החומים ביהדות כדי לגבש ספית את עמדתם לגבי מעמד האשה בדת. אירנה, עולה מהולנד, סבורה שאין כל מניעה שתורשה להיספר במניין; היא תשמח אם יחליט הקיבוץ כרוח שאיפתה, שהי יהדות הקונסרב' סיוות דוגלת בשוויון מלא של האשה.

גם בחנתון יישבו בסוכה אורחים

כשאנו ישובים בתוך הקרוון של משפחת וילסון, מוגנים היטב מפני הקור העז של שעת ערב מאוחרת, ומשיחים על אופיו של המקום יוצא הדופן, מתגלה בעליל שהשני אינו פוגם באחרות, וחילוקי-דעות אינו מובילים בהכרח לריב. באותו יום הגיעו להר חלון גם הוריה של אראלה. שניהם ילדי מצרים שהי כירו זה את זה כבית סוחר מנטרתי - הוא כלאו כאיש לח"י, היא בשל היותה קומוניסטית. הם שוקלים למכור את דירתם בכריית-מוצקין ולהצטרף לבת, ולחזן ולנכדים. הם מתקשים לרדת לעומקו של החופש הרחב שמעניקה התנועה הרפורמית למאמיניה. הל אפלאוואם מספר כי הרבנים בארצות-הברית קבעו כי יהודי הוא מי שהתגייר או מי שיש לו אב יהודי, ומוסיף: "אני חושב שבהר חלון נאמץ את הגישה ההלכתית דווקא; בישראל מקובל על כולם שאת יהדותו של האדם קובעת אמו, ואין כל סיבה מלא נקבל את הגישה הזאת. מרב התנועה אינו כופה עלינו פיתרון כלשהו".

אביה של אראלה תוהה: "או אתם תיים - או לא תתיים" - "אנתנו חברה חופשית שיוצרת מסגרות המאפשרות קיום יחדי בעולם מודרני", משיב הל. "אם רצונך לחיות איתנו, עליך לקבל את המסגרות הללו. את תוכנן תמלא בעצמך".

משע הגיון: "ומה הן המסגרות?" הלי: "היהדות משמשת לנו נושא

לפני שנתיים בדיוק, כחג הסוכות חשמלי, עלו על הקרקע הטרשית הזאת כמה משפחות שהסתפקו בוד סות התנועה ליהדות רפורמית (בארץ הוסכ שמה ל"יהדות מתקדמת"). חיים שרת, בנו של מי שהיה זמריכה ראש המשלה, ארגן את הגרעין הראשון בארה"ב והביאו ארצה. הוא שימש אלו שליח מרכזי של התנועה ליהדות מתקדמת באמריקה. עתה הוא חי כאחד הקרוונים החשופים לרוח הררית; חי כנפו - כי אשתו, חברת קיבוץ חמריה, שרבה להינתק מביתה בעמל בית-ישאן וללכת אחריו לשממה, גם אם אין זו שממה כמובן הרחוני.

אך ראו זה פלא: בראיון שנתיים בחורש שעבר ל"לאשה", גילה חיים שרת שכלל אינו מאמין באלוהים. הם עמיתו ביישוב לא הגיבו כועס. הם ראו את ההתבטאות האפיקורסית כעניין הפרטי לחלוטין. אין הם רוגז לים בכפייה. על לוח העץ שבכניסה למקום נכתב מפורשות שהגרעין האנושי הזה, על אל היותו דתי, מבוסס על ערכי סובלנות הדדית ושוואף לחיים הרמוניים עם הסביבה. אולי בשל כך הומוני כללות בסוכה של היישוב גם המורים מדי-אל-אסה, המלמרים את המתיישבים ערכית.

אראלה, לידת הארץ, באה מביתה ארריית-מוצקין. הל אפלאוואם כתיב כניריווק, אראלה, אשה צעירה בהריון מתקדם, משמשת מוכירת היישוב שאינו מופיע עדיין כשום מפה, אך יש לו ככר שם וכי חובת: הר חלון, מסובל על רוב המתיישבים שכאשר תכרע ללדת, ימשיך כמלאכה הל אפלאוואם, כן ה-30. הוא עזת זאת כבעה, לפני שגויים צעהל לארבעה חורשי שרות סריר. גם בארה"ב הוא נמנה עם מייסדי הקבוצה. אראלה מער לם לא היה קשר ליהדות רפורמית. בעלה, סטיב וילסון, חי באמריקה בצילו של בית כנסת אורתודוקסי. יהודי מסבירה לנו ש"חמיתר חופשית, במודע ולא במודע, צורת חיים שיש בה התייחסות רצינית לערכים יתי דיים שאפשר להורישם גם לילדים - ותמיד סלתי מכפייה דתית. בהר חלון מצאתי את מבוקשי". הל התחנך על כרכי התנועה הרפורמית. הוא מגדיר אותה כשש אפור בין היהדות האורתודוקסית לבין החר' לתיות המוחלטת, וטוען שהיא